

HISTORIEK VAN DE KRUISWEG

De kruisweg is geïnspireerd op de lijdensweg van Jezus, vanaf zijn veroordeling door Pilatus tot zijn terechtstelling op Golgotha.

Tot het einde van de derde eeuw werd het kruis slechts aarzelend als symbool gebruikt en Christus zelf slechts bij hoge uitzondering afgebeeld. Vervolgende christenen ontwikkelden een soort geheime beeldtaal (Chiro-monogrammen, vissen, ankers, goede herder ...). Volgens de legende vond Helena, de moeder van keizer Constantijn het kruis in 320. Van dan af komen er stilaan meer afbeeldingen van het kruis en de kruisdood. Ongeveer tegelijkertijd werd de kruisiging als executie afgeschaft. Dan wordt het kruis het symbool van de overwinning van Jezus Christus op de dood.

Wij zijn in de 21ste eeuw de horror van de kruisdood vergeten, de ultieme vernedering van de slavendood. Zoals Paulus het schrijft in zijn brief aan de Korinthiërs: een gekruisigde Christus is voor de Joden een ergernis en voor de heidenen een dwaasheid. Een theoloog merkte op: "Het zou niet slecht zijn als we voor een tijd de galg, de wurgpaal of de elektrische stoel zouden gebruiken om het kruis van Jezus aan te duiden, het is een manier om het schandaal van zijn dood levend te houden."

Een zeldzaam vroeg gedateerde voorstelling van de kruisiging (Jezus tussen de goede en slechte moordenaar) bevindt zich op de deuren (6de eeuw) van de Santa Sabina basiliek (5de eeuw) in Rome. In de periode van het iconoclasme (beeldenstorm) (±725-842) mochten geen beelden worden gemaakt, volgens het Oudtestamentische beeldverbod: Gij zult u geen gesneden beelden maken. Na die "beeldenstorm" werd de voorstelling van de kruisiging steeds belangrijker in de christelijke kunst. Franciscus van Assisi (1182-1226) die zich meer op het gevoel dan op filosofische en theologische kennis oriënteerde bleek een belangrijke inspirator voor de volksdevotie, de literatuur en de volksprediking. Dat wordt de inspiratiebron voor de laatmiddeleeuwse kunst.

De kruisweg als liturgische oefening is sinds de 15de eeuw meer algemeen verspreid onder andere op Goede Vrijdag. Paus Clemens (1730-1740) heeft wat orde op zaken

gesteld in de wildgroei van staties en het aantal op veertien gebracht. Soms werd daar later nog een verrijzenisstatie aan toegevoegd.

Het kruis van Jezus is geen gegeven uit de mythologie, maar de harde werkelijkheid van een historisch persoon: “gekruisigd onder Pontius Pilatus”.

De evangeliën zijn geschreven na de val van Jeruzalem in het jaar 70.

Het oudste evangelie (Marcus) eindigt in een puinhoop, in een vraag: wie kan Jezus van Nazareth nu, na alles wat er gebeurd is, nog als Messias van Israël zien, hoe kan je de Messias Jezus vertrouwen geven, in hem geloven?

Mattheus probeert in zijn evangelie daar een antwoord op te geven voor zijn tijd en voor zijn publiek. De kruisnavolging betekent een erkenning van de feitelijke nederlaag. Door de oorlog van Rome tegen Juda, eindigend in de verwoesting van Jeruzalem in 70, zijn de oude messiaanse beelden waardeloos geworden. Het kruis opnemen betekent: erkennen dat de bevrijding van Israël niet op militaire wijze te bereiken valt. Johannes versterkt deze opvatting door van de nederlaag een overwinning van de Messias te maken, een zege op de heersende wereldorde.

De meeste staties gaan terug op vermeldingen in de evangeliën.

- 1 Jezus wordt ter dood veroordeeld (Mattheüs, Markus, Lukas en Johannes)
- 2 Jezus neemt het kruis op zijn schouders (Johannes)
- 3 Jezus valt voor de eerste maal (niet in de bijbel)
- 4 Jezus ontmoet Maria (niet in de bijbel, maar er staat wel bij Markus en Johannes dat ze aanwezig was)
- 5 Simon van Cyrene helpt het kruis dragen (Mattheüs, Markus, Lukas)
- 6 Veronica droogt het aangezicht van Jezus af (niet in de bijbel)
- 7 Jezus valt voor de tweede maal (niet in de bijbel)
- 8 Jezus troost de wenende vrouwen (Lukas)
- 9 Jezus valt voor de derde maal (niet in de bijbel)
- 10 Jezus wordt van zijn klederen beroofd (niet letterlijk in de bijbel, maar er staat wel dat de soldaten zijn kleren tijdens de kruisiging verdeelden, Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes, Psalm 22)
- 11 Jezus wordt aan het kruis genageld (Markus, Lukas, Johannes)
- 12 Jezus sterft aan het kruis ((Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes)
- 13 Jezus wordt van het kruis afgenomen (Lukas, Johannes)
- 14 Jezus wordt in het graf gelegd (Mattheüs, Markus, Lukas, Johannes)

DE KRUISWEG – tussen traditie en actualiteit

Jezus wordt ter dood veroordeeld

Hier wordt een onschuldige gevonnis. Pesterij van de Romeinse landvoogd Pilatus, gekonkelfoes van de machtige priesterkaste omdat haar hypocrisie aangeklaagd werd door Jezus. Achterkamertjes politiek die wel kleine lettertjes vindt om iemand aan te klagen. Verborgene agenda's die naar buiten toe zeggen: Hij heeft God gelasterd, maar in feite de verwijten van 'adderengebroed' en 'witgekalkte graven' niet kunnen slikken. Het laat een immens gevoel van onrechtvaardigheid na wanneer mensen veroordeeld worden omdat ze opkomen voor mensenrechten, wanneer journalisten aangeklaagd worden omdat ze hun werk doen, wanneer welzijnswerkers spionnen genoemd worden. Dictators willen geen pottenkijkers, liever alternatieve feiten dan de waarheid. En dan de handen wassen in onschuld.

Jezus neemt het kruis op

Het werd hem opgelegd, maar hij is het niet uit de weg gegaan. Hij heeft Jeruzalem dat profeten doodt niet ontweken. Alle hogepriesters ten spijt. En Pilatus kon het niet schelen. Een spelletje intellectueel gezwam van zijn kant: wat is waarheid. Jezus gunde hem geen antwoord. Maar in hun synagogen had hij verteld: aan de vruchten ken je de boom. Als een boom slechte vruchten voortbrengt is er iets mis mee, als onze maatschappij of onze manier van leven meer ongelijkheid doet ontstaan dan is er iets mis mee, dan was ons uitgangspunt verkeerd of zijn we onderweg de verkeerde weg ingeslagen. Als we de moed niet hebben om de oorzaken van oorlogen te benoemen en te behandelen, dan schieten we te kort. En als we het wel doen, winstbejag ondergeschikt maken aan welzijn, scholen en ziekenhuizen belangrijker vinden dan wapentuig, dan zal het wel gebeuren dat we een kruis moeten opnemen. Maar weet dat we dan in goed gezelschap zijn.

Jezus valt

Ontgoocheling was mijn deel. Mijn leerlingen maken ruzie over wie de grootste zal zijn. En hij die mijn rots moest worden zal mij drie maal verraden voor de haan kraait. Ook wij laten zijn ideaal soms in de steek, soms individueel soms als gemeenschap, er is machtsmisbruik geweest in de kerk, we hebben vaak de andere kant uitgekeken toen mensen misbruikt werden. We zijn te vaak de woorden van Mgr Gaillot vergeten: als de kerk niet dient, dient ze tot niets.

Jezus ontmoet Maria

Het zal je maar overkomen dat je zoon zo nodig de wereldverbeteraar moet zijn. Waar blijf je met je verdriet. “En Maria bewaarde alles in haar hart” schrijft de evangelist bij herhaling. Tegen de dienaars zei je wel in Kana: doe maar precies zoals hij het zegt. Je kon hem niet altijd volgen, maar op Golgotha was je hem wel gevolgd. Blijven tot aan de voet van het kruis. Loslaten en toch nabij-zijn.

Simon van Cyrene helpt het kruis dragen

Hij deed het niet uit vrije wil, maar hij deed het toch. En hoe ver hij meegegaan is weten we niet en is niet belangrijk. Hij heeft de eerste stappen gezet. Zijn solidariteit leeft verder in het naamloze leger van welzijnswerkers, in de ontelbare initiatieven van Broederlijk Delen en andere organisaties die zowel de acute noden proberen te lenigen als te werken aan structurele oplossingen. Iemand's kruis helpen dragen is al een begin van opstanding.

Veronica droogt het aangezicht van Jezus af

Niemand weet hoe Veronica in de kruiswegdevotie geraakt is. Haar verhaal staat niet in de evangeliën maar het zou er best in passen. Het kleine gebaar tegen de hysterische massa in. Pesters te kijk zetten door het slachtoffer in bescherming te nemen. De kleine helden, de duizenden initiatieven om het voor vluchtelingen wat menselijker te maken, om mensen uit het moeras te trekken.

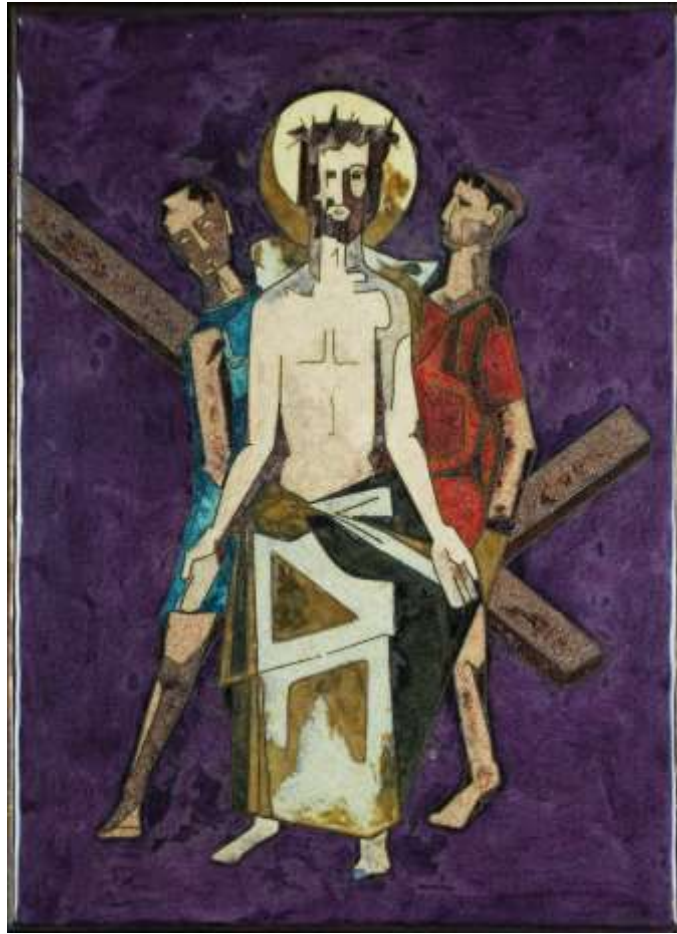
De traditie vertelt dat het gelaat van Jezus blijvend op de doek van Veronica afgedrukt stond. Maar misschien moeten we het omkeren en is de actie van Veronica het ware gelaat van de Messias . Ook voor de grootste sukkelaars in de moeilijkste omstandigheden aanwezig zijn.

Jezus troost de wenende vrouwen

Jeruzalem was een puinhoop toen de evangelist zijn blijde boodschap schreef. Die ruïne had de evangelist voor ogen toen hij Jezus liet zeggen: “vrouwen van Jeruzalem weent over uzelf”. De ellende van de deportatie naar Babylon zeshonderd jaar ervoor zal verbleken bij deze vernieling. Aan Babels stromen hebben jullie geweend maar jullie zijn er bovenop gekomen. Ook nu zal het lukken. De gemeenschap is meer waard dan een tempel, deze gemeenschap is vruchtbaarder dan kerkelijke structuren. “Dochters van Jeruzalem, weent over uzelf”, maar verdrinkt niet in jullie verdriet. Verrijst. Staat op.

Jezus wordt van zijn klederen beroofd

De ultieme vernedering. God waar zijt gij in dit lijden. Waar waart gij bij de genocides van de laatste honderd jaar. Ook Job heeft u ter verantwoording geroepen: “Wijs mij op mijn fouten en ik zal zwijgen, maak mij duidelijk waarin ik ben tekort geschoten en ik houd mijn mond. Voor een boom is er nog hoop, zelfs omgehakt kan hij nog uitbotten, al worden zijn wortels oud in de grond, hij hoeft maar water te ruiken en hij loopt uit, hij krijgt weer twijgen als een jonge plant. Maar een mens sterft en het is gedaan, hij geeft de geest en hij is voorbij. God levert mij uit aan misdadigers, aan de willekeur van goddelozen. Een zak is mijn kleed, stof mijn kroon, rood zijn mijn ogen van tranen, helemaal verduisterd. Ik ben gebroken.”

Jezus wordt aan het kruis genageld

Mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten? Mijn God, ik roep overdag en gij zwijgt. Ik roep 's nachts en gij laat mij maar roepen.

Onze vaders hadden vertrouwen in u, gij zijt hun redding geweest. Zij riepen om u en gij waart hun uitkomst, nooit hebt gij dat vertrouwen beschaamd.

Maar ik ben geen mens meer, ik ben een worm, gehoond door de mensen, veracht door iedereen. Ik ben bespottelijk in aller ogen. Zij schudden het hoofd en lachen mij uit.

(Psalm 22)

Jezus sterft aan het kruis

Deze man was waarlijk een rechtvaardige.

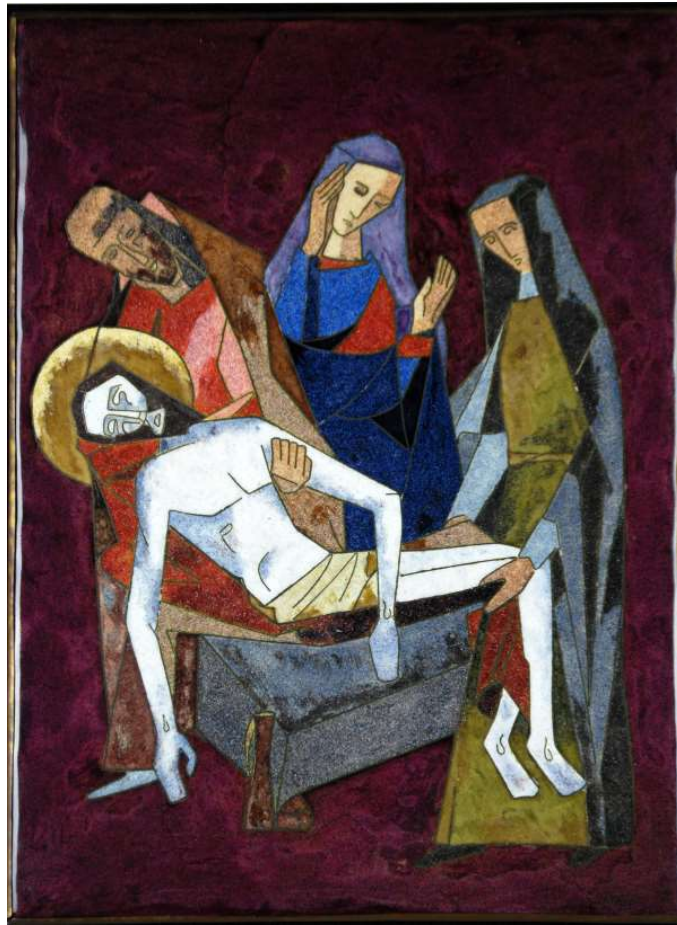
Jezus wordt van het kruis afgenomen

Dit is de tijd van shock, de tijd van verbijstering. Dit zijn de ouders met verdronken kinderen op hun schoot, dit zijn de vaders die hun gesneuvelde zonen begraven in onze oorlogen, dit zijn de moeders van wie de dochters ontvoerd en verkracht zijn door krijgsheren.

Wereld, dit is wat je gedaan hebt met het beste wat je voortgebracht hebt. Ik weet niet wanneer de derde dag zal komen, maar vandaag is het nog maar de eerste dag. Ik geloof dat die derde dag zal komen, maar vandaag kan ik niet anders dan rouwen. Ik zal opstaan, maar niet vandaag.

Jezus wordt in het graf gelegd

Wir setzen uns mit Tränen nieder
(Mattheus Passie J S Bach)

In tranen zitten wij neer
en fluisteren je toe in het graf:
Rust zacht, rust in vrede!
Rust, jij uitgeput lichaam.
Rust zacht, rust in vrede!
Jouw graf en grafsteen zullen voor
het gekwelde geweten
een zacht kussen zijn
en voor de ziel een rustplaats.
En ontspannen sluiten zich de ogen.

DE KRUISWEG in Sint Annakerk

Kunstenaar: edelsmid Maurits Claeys (°Brugge 1915)

Gemaakt in 1963 voor de parochie Sint Baafs in Sint Andries-Brugge.

Techniek: email cloisonné. De tekening wordt in zilverdraad op de ondergrond (koperen plaat) gesoldeerd, in de vakjes (cloison) wordt het poeder gestrooid. Het geheel gaat in de oven en krijgt daar zijn definitieve kleur.

De kunstenaar heeft zich nauwkeurig gehouden aan de veertien klassieke staties, alleen de kruisafname is vervangen door een piëta. Bij elke statie wordt de achtergrond iets donkerder, van beige bij Pilatus tot zwart bij de kruisiging en iets verblekend paars bij de piëta en de graflegging.

De foto's zijn gemaakt door Hugo Van De Voorde en afgedrukt en gemonteerd op plexi op ware grootte.